Sweden
Sverige

UCSR

UN WOMEN
United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

Запровадження нових обстежень Держстату, які забезпечать отримання надійної інформації з ґендерних питань

Володимир Саріогло
Проект ООН Жінки за фінансової підтримки Уряду Швеції

Збір даних відносно насильства щодо жінок

Необхідність надійної статистики щодо рівня насильства стосовно жінок все більше визнається та підкреслюється в національних стратегіях та програмах. Згідно з Декларацією ООН про ліквідацію насильства над жінками, насильство над жінками означає «будь-який акт ґендерно-зумовленого насильства, який спричиняє або може призвести до фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждань жінок, включаючи загрози таких діянь, примус чи свавільне позбавлення волі, будь то в публічному чи приватному житті».

Спеціалізовані обстеження з питань насильства щодо жінок - це найбільш ефективний інструмент, призначений в першу чергу для збору детальної інформації про рівень різних форм насильства щодо жінок. **При цьому можуть вимірюватися чотири форми насильства та їх поширеність: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство.**

Спеціальні обстеження населення забезпечують найбільш надійну та вичерпну статистику щодо насильства щодо жінок, тому що вони передбачають спеціальне навчання інтерв'юерів для роботи з цією дуже чутливою темою (заходи, які мають мінімізувати замовчуваність насильства), а також можуть включати значну кількість детальних запитань щодо різних форм насильства, з якими стикалися респонденти. Крім того, дані стосовно соціально-демографічних характеристик респондентів та їх інтимних партнерів, зібрані за допомогою цих обстежень, дозволяють проаналізувати, яким чином ці характеристики впливають на ризики та наслідки насильства.

Збір даних відносно насильства щодо жінок

У ситуаціях, коли неможливо провести спеціальне обстеження з питань насильства щодо жінок через брак фінансування чи інших ресурсів, може бути розглянута можливість використання спеціальних модулів. Існує два обстеження, які містять спеціальні модулі для збору такого типу даних, - це Мультиіндикаторне кластерне обстеження (МІКС) і Медико-демографічне обстеження (МДО)

Наразі в Україні практично не існує такої доказової інформації, оскільки останні міжнародно співставні дані були зібрані в рамках МДО у 2007 р. Тому впровадження нових ініціатив щодо збору даних, які можуть бути реалізовані Держстатом, сприятиме заповненню існуючих прогалин в даних і буде бути корисним для потреб моніторингу та звітності.

Обстеження з питань насильства щодо жінок відіграють унікальну роль у вимірюванні рівня, характеру та наслідків усіх форм насильства щодо жінок. Дані, що збираються за допомогою таких обстежень, необхідні для: (a) оцінки **поширеності** насильства щодо жінок (кривдник може бути інтимним партнером, знайомим або сторонньою людиною); (b) визначення груп жінок, які стикаються з **найбільшими ризиками** насильства; (c) визначення **характеристик** кривдників; (d) оцінки **впливу** насильства на фізичне та психічне здоров'я жінки; (e) виявлення **бар'єрів**, із якими стикаються потерпілі від насильства в процесі пошуку допомоги та послуг; та (f) розуміння **ставлення** до насильства щодо жінок. Ця інформація має вирішальне значення для розвитку зусиль щодо запобігання та реагування на насильство щодо жінок.

Переваги спеціалізованих обстежень

Спеціалізовані обстеження щодо насильства мають переваги через використання вибіркових сукупностей, побудованих для включення різних груп жінок у достатній кількості, що дозволяє розрахувати **рівень поширеності** насильства для кожної конкретної групи. Також збирається інформація щодо **характеристик жінок**, які зазнають насильства, та тих жінок, які не мають такого досвіду (зазвичай вимірюються такі характеристики, як вік, вік вступу до першого шлюбу, сімейний стан, рівень освіти або грамотність, економічна активність, місце проживання, етнічна приналежність, мова та релігійна приналежність). Інші дані щодо жінок пов'язані з їхньою обізнаністю щодо **юридичних прав** або можливостей **доступу жінок до соціальних та економічних ресурсів** (наприклад, регулярний та стабільний грошовий дохід, право власності на майно), також можуть збиратися для оцінювання вразливості жінок до насильства з боку інтимних партнерів чи інших кривдників.

Критичні питання збору даних. Концепції та вимірювання

Найбільш критичні питання збору даних, що характерні для обстежень із питань насильства щодо жінок, стосуються чотирьох аспектів: **концепції та вимірювання; дизайн у анкети; побудови вибірки; відбору та підготовки інтерв'юерів.**

Концепції та вимірювання: Визначення мети, завдань та специфікацій обстеження в процесі консультацій із зацікавленими сторонами та встановлення загальних принципів побудови вибірки (таких як розмір вибірки, підхід до побудови вибірки, методи побудови вибіркової сукупності) - це перші важливі рішення, які потім визначатимуть процес збору даних. Надійне та достовірне вимірювання досвіду насильства щодо жінок значно залежить від недвозначної операціоналізації конкретних проявів насильства та використання відповідних чітких визначень. Наприклад, фізичне насильство охоплює всі дії навмисного застосування сили, які можуть спричинити травму чи смерть (не враховуючи примусового сексуального контакту).

Критичні питання збору даних. Дизайн запитальників та теми для включення

Дизайн та якість опитувальників мають значний вплив на якість отриманих даних та кінцевих результатів обстеження, тому їхній зміст має розроблятися відповідно до цілей, завдань та очікуваних результатів опитування. Як мінімум, зібрані дані мають давати можливість розраховувати основні показники, зокрема визначені Групою Друзів Голови Статистичної комісії ООН стосовно показників насильства щодо жінок (див. ЄЕК ООН 2014: 14). Модуль обстеження, розроблений для ЄЕК ООН, призначений для надання повного набору запитань, що необхідні для збору даних про ці основні питання (модель доступний в документі ЄЕК ООН 2014: 171 2014, додаток VII). Цю модель опитувальника можна розширити та / або адаптувати на основі контексту України та використовувати в якості спеціалізованого опитування.

Критичні питання збору даних. Формування вибіркової сукупності

При формуванні вибіркової сукупності усі важливі підгрупи населення мають бути представлені у вибірці в кількості достатньої для проведення детального аналізу. Під час визначення обсягу вибірки та формування вибіркової сукупності слід надавати пріоритет очікуваній поширеності форм насильства та необхідності проведення аналізу для підгруп населення: різних вікових груп, географічних районів, етнічних меншин тощо

Критичні питання збору даних. Вибір та підготовка інтерв'юерів

Враховуючи високу чутливість теми, рекомендується, щоб усі інтерв'юери та польові координатори (супервайзери) були жіночої статі, якщо передбачено проведення індивідуальних інтерв'ю. Треба ретельно ставитися до їхнього віку та освіти. Важливим кроком для отримання детальних, достовірних та неупереджених даних щодо досвіду насильства щодо жінок є підготовка інтерв’юерів.

Останнім часом процеси збору даних спираються на комп'ютерні техніки індивідуальних інтерв’ю (CAPI), що використовують так звані електронні анкети.

Надзвичайно важливе значення при реалізації обстеження чи використанні цільового модуля також мають етичні міркування. Для забезпечення дотримання всіх основних принципів проведення вибіркових обстежень, увага має приділятися питанням безпеки та добробуту респондентів та інтерв’юерів під час кожного етапу розробки та реалізації такого обстеження.

Модуль з питань домашнього насильства в рамках Медико-демографічного обстеження (МДО)

Медико-демографічні обстеження проводяться здебільшого в країнах із низьким і середнім рівнем доходів за допомогою використання стандартизованих запитальників і методологій. Вони охоплюють низку тем, включаючи репродуктивне здоров'я, здоров'я матері та дитини, статеву поведінку та харчування. МДО є національно репрезентативними статистичними обстеженнями, що охоплюють від 5 тис. до 30 тис. домогосподарств. Інтерв'ю мають проводитися з усіма жінками віком 15-49 років у домогосподарствах, які потрапили до вибірки. В 2000 р. було розроблено стандартизований модуль запитань і методологію збору даних щодо насильства з боку інтимного партнера, які наразі застосовано приблизно в 40 країнах. Модуль з питань домашнього насильства, як правило, використовується в інтерв'ю з однією випадково обраною жінкою віком 15-49 років, яка на момент опитування перебуває у шлюбі або партнерстві, у тих домогосподарствах, які потрапили до вибірки. Обстеження проводяться у відповідності до стандартів ВООЗ щодо етичних міркувань і безпеки (див. керівництво ВООЗ: «Putting Women First: Ethical and Safety Recommendations for Research on Domestic Violence against Women» World Health Organization, 2001).

(Більше інформації доступно за посиланням: https://www.dhsprogram.com/pubs/pdf/DHSG1/Guide_to_DHS_Statistics_DHS-7.pdf)

Характеристика Медико-демографічного обстеження, проведеного в Україні

Для реалізації загальнонаціонального обстеження МДО 2007 на основі розглянутих принципів було відібрано 500 територіальних одиниць вибірки (ТОВ), з яких 310 ТОВ - по міських поселеннях та 190 ТОВ – у сільській місцевості.

Вибіркова сукупність домогосподарств складалася з 15000 домогосподарств.

Вибірку ТОВ було розділено на п’ять рівних частин по п’яти географічних районах - 100 ТОВ і, відповідно, 3000 домогосподарств на кожний район.

ТОВ та домогосподарства розподіляються за регіонами, що входять до певного географічного району, та типами місцевості пропорційно чисельності населення, переписаного під час проведення ВПН 2001.

Модулі з питань домашнього насильства та віктимізації в рамках Мультиіндикаторного кластерного обстеження (МІКС)

Мультиіндикаторне кластерне обстеження, що проводиться Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), є міжнародною ініціативою з обстежень домогосподарств для збору та аналізу даних стосовно становища дітей і жінок у різних країнах. МІКС ґрунтується на використанні стандартизованих запитальників і методологій для моніторингу здоров'я дітей і немовлят, а також репродуктивного здоров'я матерів, за допомогою індивідуальних інтерв'ю з представниками національно репрезентативної вибірки домогосподарств. МІКС-6 збирає дані щодо захисту від насильства та експлуатації, включає спеціальні модулі з питань реєстрації народжень, виховання дітей, дитячої праці, ранніх шлюбів, калічущих операцій на жінках, віктимізації, відчуття безпеки і ставлення до домашнього насильства (як показника *соціальної прийнятності* насильства). Важливо, що МІКС-6 забезпечує статистично обґрунтовані та міжнародно співставні дані, що важливі для розробки політики та програм, які ґрунтуються на доказах, а також для моніторингу прогресу в досягненні національних цілей розвитку та глобальних зобов'язань, таких як «Світ, пристосований для дітей: декларація та план дій» і Порядок денний сталого розвитку до 2030 року.

(Більше інформації доступно за посиланням: http://mics.unicef.org/tools)

Віктимізація (лат. victima — жертва) — процес або кінцевий результат перетворення в жертву злочинного посягання.

Характеристика Мультиіндикаторного кластерного обстеження, проведеного в Україні у 2012 році

Вибіркова сукупність домогосподарств складалася з 12480 домогосподарств.

Відібрано 480 ТОВ, з яких 193 ТОВ у великих містах, 124 - у малих містах та 163 - у сільській місцевості.

Вибірку ТОВ було розділено на п’ять рівних частин по п’яти географічних регіонах - 96 ТОВ і, відповідно, 2496 домогосподарств на кожний регіон.

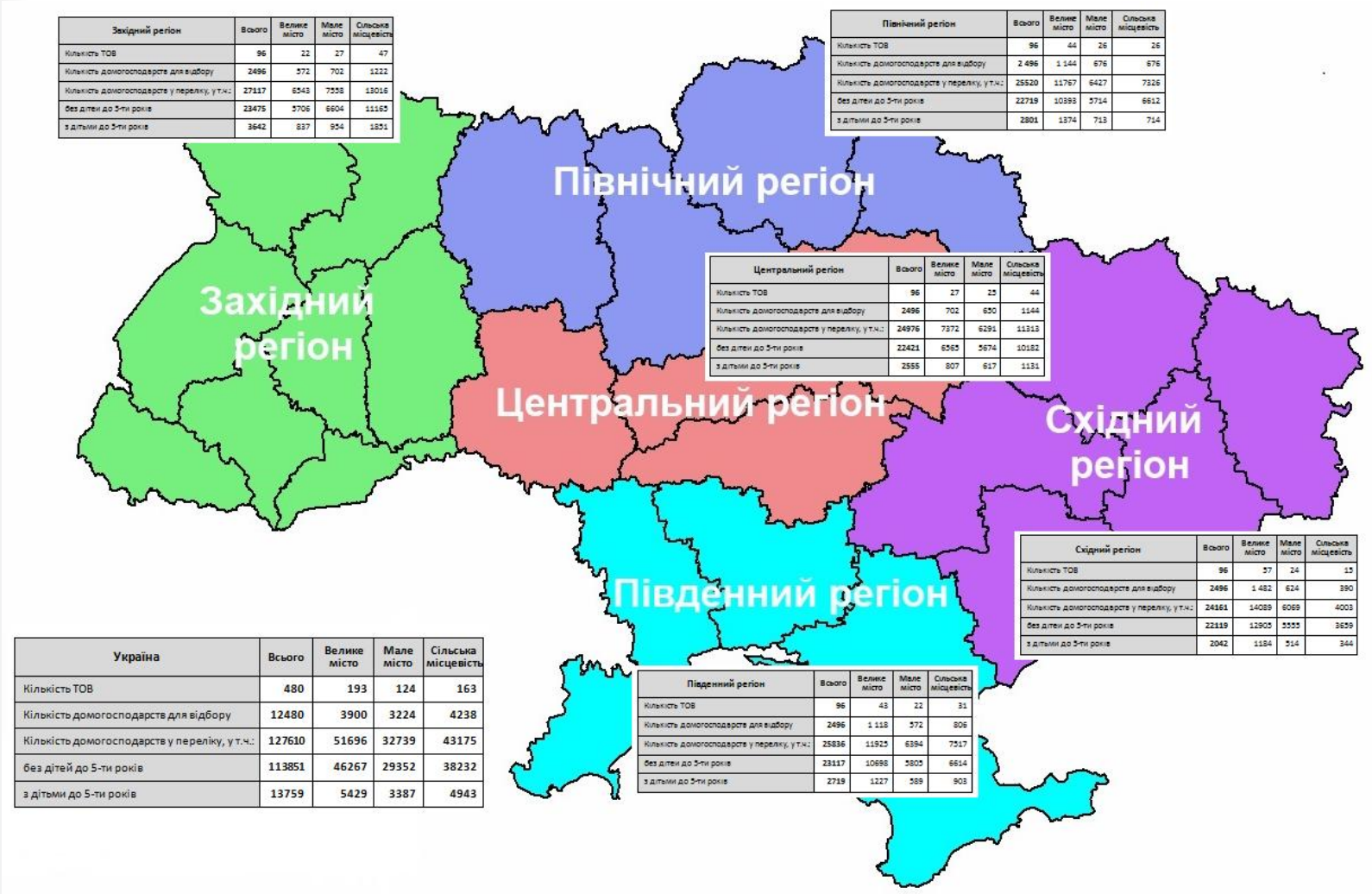
Обсяги вибірок ТОВ та домогосподарств розподіляються за регіонами, що входять до певного географічного регіону, та типами місцевості пропорційно чисельності населення.

Основою територіальної вибірки є територіальні одиниці, сформовані для проведення виборів Президента України 2010 р., а по сільській місцевості – перелік Сільських Рад за даними Погосподарського обліку по кожній Сільській Раді та по сільських поселеннях, підпорядкованих міськрадам.

Територіальні одиниці для відбору (ТОВ) - це одна виборча дільниця у міських поселеннях та одна або декілька Сільських Рад у сільській місцевості.

Основою вибірки домогосподарств є спеціально складені по кожній відібраній для обстеження ТОВ переліки адрес домогосподарств.

Характеристика Мультиіндикаторного кластерного обстеження, проведеного в Україні у 2012 році

Західний регіон	Всього	Велике місто	Мале місто	Сільська місцевість
Кількість ТОВ	96	22	27	47
Кількість домогосподарств для відбору	2496	572	702	1222
Кількість домогосподарств у переліку, у т.ч.:	27117	6543	7558	13016
без дітей до 5-ти років	23475	5706	6604	11165
з дітьми до 5-ти років	3642	837	954	1851

Північний регіон	Всього	Велике місто	Мале місто	Сільська місцевість
Кількість ТОВ	96	44	26	26
Кількість домогосподарств для відбору	2 496	1 144	676	676
Кількість домогосподарств у переліку, у т.ч.:	25520	11767	6427	7326
без дітей до 5-ти років	22719	10393	5714	6612
з дітьми до 5-ти років	2801	1374	713	714

Центральний регіон	Всього	Велике місто	Мале місто	Сільська місцевість
Кількість ТОВ	96	27	25	44
Кількість домогосподарств для відбору	2496	702	650	1144
Кількість домогосподарств у переліку, у т.ч.:	24976	7372	6291	11313
без дітей до 5-ти років	22421	6565	5674	10182
з дітьми до 5-ти років	2555	807	617	1131

Східний регіон	Всього	Велике місто	Мале місто	Сільська місцевість
Кількість ТОВ	96	57	24	15
Кількість домогосподарств для відбору	2496	1 482	624	390
Кількість домогосподарств у переліку, у т.ч.:	24161	14089	6069	4003
без дітей до 5-ти років	22119	12905	5555	3659
з дітьми до 5-ти років	2042	1184	514	344

Південний регіон	Всього	Велике місто	Мале місто	Сільська місцевість
Кількість ТОВ	96	43	22	31
Кількість домогосподарств для відбору	2496	1 118	572	806
Кількість домогосподарств у переліку, у т.ч.:	25836	11925	6394	7517
без дітей до 5-ти років	23117	10698	5805	6614
з дітьми до 5-ти років	2719	1227	589	903

Україна	Всього	Велике місто	Мале місто	Сільська місцевість
Кількість ТОВ	480	193	124	163
Кількість домогосподарств для відбору	12480	3900	3224	4238
Кількість домогосподарств у переліку, у т.ч.:	127610	51696	32739	43175
без дітей до 5-ти років	113851	46267	29352	38232
з дітьми до 5-ти років	13759	5429	3387	4943

Дякую за увагу!